

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIJ TA‘LIM, FAN VA INNOVASIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI**

“TASDIQLAYMAN”

Namangan davlat universiteti

rektor

S. T. Turg‘unov

2024 yil

**IQTISODIYOT FAKULTETI
“MENEJMENT” KAFEDRASI**

**IKKINCHI OLIJ TA‘LIMGA KIRISH IMTIHON
DASTURI VA BAHOLASH MEZONLARI
“Mutaxassislik” fani**

60310400 - Iqtisodiy xavfsizlik

Namangan – 2024 yil

Namangan davlat universiteti Kengashida ko'rib chiqilgan va ma'qullagan. 2024-yil "30" may dagi 14 - sonli majlis bayoni.

Tuzuvchilar:

D. Baymirzaev

Namangan davlat universiteti Menejment kafedrası mudiri, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori PhD.

N. Urunov

Namangan davlat universiteti Menejment kafedrası katta o'qituvchisi, iqtisodiyot fanlari nomzodi.

Taqrizchilar:

K. Sirojiddinov

Namangan davlat universiteti Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes kafedrası dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

Q. Umarqulov

University of Business and Science nodavlat ta'lim muassasasi "Iqtisodiyot" kafedrası mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

KIRISH

Iqtisodiy xavfsizlik bu mamlakat iqtisodiyotining asosiy himoya tizimi bo'lib, bu tizim davlatni tashqi va ichki iqtisodiy xavf-xatarlarni ko'ra bilish va shu xatarlardan himoyalash yo'llarini o'rganadi. Iqtisodiy xavfsizlik rivojlanayotgan yoki rivojlanmagan, umuman davlatning qanaqa holatdiligiga qaramasdan har bir davlatning barqarorligi, iqtisodiy o'sishini himoyalashi uchun eng muhim tizim hisoblanadi.

Iqtisodiy xavfsizlik milliy iqtisodiyot darajasida makroiqtisodiy kategoriya va muayyan mamlakat milliy iqtisodiyotini tavsiflaydi, bozor tizimida xatar borligidan va bundan hatto milliy iqtisodiyot ham xoli bo'lmasligini, undan saqlanish zarurligini bildiradi. Iqtisodiyot globallashtirish, eksport va importning milliy iqtisodiyotga ta'siri kuchaygan sharoitda iqtisodiy xavfsizlikni o'z ishlab chiqarishi bilan ta'minlab bo'lmaydi. Shunday sharoitda eksport-import aloqalarining muntazamligini strategik sherikchilik asosida ta'minlash mamlakat iqtisodiyoti xavfsizligini kafolatlaydi.

Mamlakatimizda turli xil iqtisodiy tahdidlarga qarshi chora-tadbirlar, islohotlarni amalga oshirish, modernizatsiya va diversifikatsiya jarayonlarini yanada jadallashtirish natijasida mamlakatimizda barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini saqlab qolishga erishib kelinmoqda. Mamlakat iqtisodiyotini turli tahdidlardan himoya qilish, jamiyat hayot faoliyatining bir qancha sohalarida kechadigan jarayonlarni, shu jumladan korrupsiya va xufyona iqtisodiyot bilan bog'liq bo'lgan masalalarni o'rganish va ularni bartaraf etish bo'yicha tavsiyalari ishlab chiqish, chora – tadbirlarni amalga oshirish orqali xavfsizlikni ta'minlash hozirgi sharoitlarda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa global jahon iqtisodiyotida hali – beri saqlanib qolayotgan jiddiy muammolar sharoitida ushbu masalalarning dolzarbligi yanada ortadi. Bunday sharoitda mamlakat iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash, unga bo'ladigan turli tahdidlarni oldini olish masalasi yuzaga keladi.

60310400 - Iqtisodiy xavfsizlik bakalavriyat ta'lim yo'nalishi - fan va ishlab chiqarish sohasidagi ta'lim yo'nalishi bo'lib, jamiyat, davlat va shaxs hamda xo'jalik faoliyati sub'ektlarining iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash, iqtisodiyot sohasidagi huquq-tartibot va qonuniylikni ta'minlash, turli mulk shakllariga tegishli, turli tarmoq, sohalarning xo'jalik yurituvchi sub'ektlar, moliya, kredit va sug'urta muassasalari, davlat hamda mahalliy xokimiyat organlari, akademik va tarmoq ilmiy tadqiqot tashkilotlari, maktabgacha, umumta'lim, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalarining iqtisodiy xavfsizlik, moliya, ishlab chiqarish - iqtisodiy va tahliliy xizmatlar, iqtisodiy jinoyatlarni aniqlash, sud-iqtisodiy ekspertiza faoliyati, raqobat razvedkasini o'z ichiga oladi, tarmoqlar va sohalar bo'yicha iqtisodiy faoliyatni rivojlantirishga, istibolini belgilashga, kasbiy ko'nikmaga, mutasaddilik qobiliyatiga yo'naltirilgan inson faoliyatining vositalari, usullari va uslublarining majmuasini qamrab oladi.

60310400 – Iqtisodiy xavfsizlik yo'nalishi bo'yicha ikkinchi oliy ta'limga kiruvchilarning bilim darajasini sinash maqsadida tuzilgan savollar ushbu yo'nalishda ishlab chiqilgan nazariy asoslar, tamoyillar, yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

ASOSIY QISM

1-mavzu. Iqtisodiy xavfsizlikning mohiyati va nazariy asoslari. "Xavfsizlik" tushunchasining mohiyati. Milliy xavfsizlik va uning tarkibi. Iqtisodiy xavfsizlikning mohiyati va tarkibiy elementlari.

2-mavzu. Iqtisodiy xavfsizli shakllari va asosiy ko'rsatkichlari. Iqtisodiy xavfsizlikning namoyon bo'lish shakllari. Iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlari.

3-mavzu. Iqtisodiy xavfsizlikka tahdid. Iqtisodiy manfaatlar va tahdidlar. Iqtisodiy xavfsizlikka ichki tahdidlar. Iqtisodiy xavfsizlikka tashqi tahdidlar.

4-mavzu. Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash mexanizmi. Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash maqsadi va uning institutsional sharoitlarining yaratilishi. Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda davlatning tartibga soluvchilik vazifalari. O'zbekistonda iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning ustuvor yunalishlari.

5-mavzu. Shaxsning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash muammolari. Shaxsning erkinliklari va iqtisodiy mustaqilligi. Shaxsning xayotiy muhim manfaatlari va uning xavfsizligiga tahdidlar. Shaxsning ijtimoiy-iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash yo'llari va vositalari.

6-mavzu. Korxonalar (tadbirkorlik faoliyati)ning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash. Korxonaning iqtisodiy manfaatlari va faoliyati qoidalari. Korxonaning iqtisodiy manfaatlari va xavfsizligi. Korxonalarining tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy xavfsizligiga tahdidlar va ularning turlari Firibgarlik-tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy xavfsizligiga tahdid. Tadbirkorlik korxonalar (firma)si iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash strategiyasi. Tadbirkorlik korxonasida xavfsizlik xizmatini shakllantirish va takomillashtirish yo'llari.

7-mavzu. Iqtisodiyotning real sektorlarida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash. Iqtisodiyot real sektori va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati. Iqtisodiyot real sektori iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning asosiy metodologiyasi. Real sektor xavfsizligi tizimining kontseptual asoslari va tahdidlar.

8-mavzu. Iqtisodiyotni innovatsion rivojlanish yo'liga o'tishidagi xavfsizlik shartlari. Innovatsiya va innovatsion iqtisodiyot tushunchalarining mohiyati. Innovatsion iqtisodiyotga o'tish sharoitida investitsion xavfsizlikni ta'minlash yo'llari. Innovatsion xavfsizlikni ta'minlash yo'nalishlari. O'zbekistonda investitsion va innovatsion xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

9-mavzu. Xo'jalik faoliyatining pul moliya sohasidagi iqtisodiy xavfsizlik. Moliya muassasalarining iqtisodiy manfaatlari. Moliyaviy oqimlarga tahdidlar. Pul muomalasi sohasidagi iqtisodiy tahdidlar. Moliya, pul-kredit tizimida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash dastaklari. Pul muomalasini mustahkamlash va

banklar faoliyati xavfsizligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari. O'zbekistonda pul-kredit tizimini takomillashtirish yo'nalishlari.

10-mavzu. Energetika sohasida xavfsizlikni ta'minlash. Energetika va energiya tashuvchilarning iqtisodiy resurs sifatidagi mohiyati va ahamiyati. Energetika xavfsizligining mohiyati va uni ta'minlashning ahamiyati. Energetika xavfsizligini ta'minlash yo'nalishlari.

11-mavzu. Oziq-ovqat xavfsizligi. Oziq-ovqat xavfsizligining mohiyati va ahamiyati. O'zbekiston Respublikasining agrar siyosati va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash vazifalari. Qishloq xo'jaligi oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishni ko'paytirish istiqbollari. Oziq-ovqat mahsulotlari import xavfsizligini ta'minlash.

12-mavzu. Mamlakatning transport tizimida xavfsizlikni ta'minlash masalalari. Transportning iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi roli. Mamlakat transport tizimida xavfsizlikka tahdidlar. Transport tizimida xavfsizlikni ta'minlash yo'llari. O'zbekistonda transport sohasini rivojlantirish va iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'llari.

13-mavzu. Ekologik xavfsizlikni ta'minlash-iqtisodiy rivojlanishning muhim omili. Ekologiya muammolar va ekologik xavfsizlikka tahdidlar. O'zbekistonda ekologik vaziyat va xavf-xatarlar. Davlatning ekologik siyosati va tabiatdan foydalanish vazifalari. O'zbekistonda ekologik xavfsizlikni kuchaytirishning yo'nalishlari. O'zbekiston Respublikasida davlatning ekologik siyosatini takomillashtirish.

14-mavzu. Axborot xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari. Xizmatlar bozori va uning xavfsizligini ta'minlash. Axborot xavfsizligining mohiyati va unga tahdidlar. Axborot xavfsizligini ta'minlash mexanizmi. O'zbekistonda axborotni himoyalash davlat tizimi.

15-mavzu. Ijtimoiy soxadagi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yunalishlari. Ijtimoiy xavfsizlik va tahdid tushunchalarining mohiyati. Davlatning ijtimoiy siyosati va ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlashning maqsadi va vazifalari. Davlatning bandlik siyosati va ishsizlik gahdidini kamaytirish yo'llari. Davlatning daromadlar siyosati va aholi turmush darajasining o'sishi. Kam ta'minlangan aholini ijtimoiy himoyalash. Ijtimoiy xizmatlar sohasining rivojlanishi.

16-mavzu. Mintaqa (xudud) iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash. Mintaqa iqtisodiyoti va mintaqaviy siyosat. Mintaqa (xudud) iqtisodiy xavfsizligi. Mintaqa (xudud) iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash mexanizmi. O'zbekistonda mintaqa (xudud)ni iqtisodiy rivojlantirish va xavfsizligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish.

17-mavzu. Xufyona iqtisodiyot va korrupsiyaga qarshi kurash. Xufyona iqtisodiyot mazmuni va vujudga kelish sabablari, namoyon bo'lish shakllari. Korrupsiya va uning kelib chiqish sabablari, namoyon bo'lish shakllari. Xufyona iqtisodiyotga qarshi kurash usullari. O'tish iqtisodiyoti sharoitida korrupsiya va jinoiy xufyona iqtisodiyotga qarshi kurash.

18-mavzu. Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash. Davlatning milliy iqtisodiy xavfsizligi va uning tarkibiy elementlari. Davlat iqtisodiy xavfsizligiga ta'sir etuvchi tahdidlar va omillar. Mamlakat iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish va xavfsizligini ta'minlash.

19-mavzu. Tashqi iqtisodiy xavfsizlikni va mamlakatning raqobatbardoshligini ta'minlash. Tashqi iqtisodiy faoliyat va milliy manfaatlarga tahdidlar. Tashqi iqtisodiy faoliyat xavfsizligini ta'minlash yo'llari. Tashqi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda bojxona organlarining o'rni va roli. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish bilan bog'liq xavfsizlik va mamlakatning raqobatbardoshligi. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlarda. Milliy manfaatlarni himoyalash va iqtisodiyot raqobatbardoshligini ta'minlash yo'llari. O'zbekistonda tashqi iqtisodiy faoliyatni erkinlashtirish va takomillashtirish yo'nalishlari.

**60310400 – “IQTISODIY XAVFSIZLIK” TA'LIM YO'NALISHI
BO'YICHA IKKINCHI OLIY TA'LIMGA KIRUVCHILARNING BILIM
DARAJASINI SINASH MAQSADIDA TUZILGAN SAVOLLAR**

1. Iqtisodiy xavfsizlikning mohiyati va nazariy asoslari
2. "Xavfsizlik" tushunchasining mohiyati
3. Milliy xavfsizlik va uning tarkib.
4. Iqtisodiy xavfsizlikning mohiyati va tarkibiy elementlari
5. Iqtisodiy xavfsizlik shakllari va asosiy ko'rsatkichlari
6. Iqtisodiy xavfsizlikning namoyon bo'lish shakllari
7. Iqtisodiy xavfsizlik ko'rsatkichlari
8. Iqtisodiy xavfsizlikka tahdid
9. Iqtisodiy manfaatlar va tahdidlar
10. Iqtisodiy xavfsizlikka ichki tahdidlar
11. Iqtisodiy xavfsizlikka tashqi tahdidlar
12. Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash mexanizmi
13. Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash maqsadi va uning institutsional sharoitlarining yaratilishi
14. Iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda davlatning tartibga soluvchilik vazifalari
15. O'zbekistonda iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari
16. Shaxsning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash muammolari
17. Shaxsning erkinliklari va iqtisodiy mustaqilligi
18. Shaxsning xayotiy muhim manfaatlari va uning xavfsizligiga tahdidlar
19. Shaxsning ijtimoiy-iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash yo'llari va vositalari
20. Korxonalar (tadbirkorlik faoliyati)ning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash

21. Korxonaning iqtisodiy manfaatlari va faoliyati qoidalari
22. Korxonaning iqtisodiy manfaatlari va xavfsizligi
23. Korxonalarining tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy xavfsizligiga tahdidlar va ularning turlari
24. Firibgarlik-tadbirkorlik faoliyati iqtisodiy xavfsizligiga tahdid
25. Tadbirkorlik korxonasi (firma)si iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash strategiyasi
26. Tadbirkorlik korxonasida xavfsizlik xizmatini shakllantirish va takomillashtirish yo'llari
27. Iqtisodiyotning real sektorlarida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash
28. Iqtisodiyot real sektori va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati
29. Iqtisodiyot real sektori iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashning asosiy metodologiyasi
30. Real sektor xavfsizligi tizimining kontseptual asoslari va tahdidlar
31. Iqtisodiyotni innovatsion rivojlanish yo'liga o'tishidagi xavfsizlik shartlari
32. Innovatsiya va innovatsion iqtisodiyot tushunchalarining mohiyati
33. Innovatsion iqtisodiyotga o'tish sharoitida investitsion xavfsizlikni ta'minlash yo'llari
34. Innovatsion xavfsizlikni ta'minlash yo'nalishlari
35. O'zbekistonda investitsion va innovatsion xavfsizlikni ta'minlash yo'llari
36. Xo'jalik faoliyatining pul moliya sohasidagi iqtisodiy xavfsizlik
37. Moliya muassasalarining iqtisodiy manfaatlari
38. Moliyaviy oqimlarga tahdidlar
39. Pul muomalasi sohasidagi iqtisodiy tahdidlar
40. Moliya, pul-kredit tizimida iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash dastaklari
41. Pul muomalasini mustahkamlash va banklar faoliyati xavfsizligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari
42. O'zbekistonda pul-kredit tizimini takomillashtirish yo'nalishlari
43. Energetika sohasida xavfsizlikni ta'minlash
44. Energetika va energiya tashuvchilarning iqtisodiy resurs sifatidagi mohiyati va ahamiyati
45. Energetika xavfsizligining mohiyati va uni ta'minlashning ahamiyati
46. Energetika xavfsizligini ta'minlash yo'nalishlari
47. Oziq-ovqat xavfsizligi
48. Oziq-ovqat xavfsizligining mohiyati va ahamiyati
49. O'zbekiston Respublikasining agrar siyosati va oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash vazifalari
50. Qishloq xo'jaligi oziq-ovqat mahsulotlarini ishlab chiqarishni ko'paytirish istiqbollari
51. Oziq-ovqat mahsulotlari import xavfsizligini ta'minlash
52. Mamlakatning transport tizimida xavfsizlikni ta'minlash masalalari
53. Transportning iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashdagi roli
54. Mamlakat transport tizimida xavfsizlikka tahdidlar
55. Transport tizimida xavfsizlikni ta'minlash yo'llari
56. O'zbekistonda transport sohasini rivojlantirish va iqtisodiy xavfsizlikni

ta'minlash yo'llari

57. Ekologik xavfsizlikni ta'minlash-iqtisodiy rivojlanishning muhim omili
58. Ekologiya muammolar va ekologik xavfsizlikka tahdidlar
59. O'zbekistonda ekologik vaziyat va xavf-xatarlar
60. Davlatning ekologik siyosati va tabiatdan foydalanish vazifalari
61. O'zbekistonda ekologik xavfsizlikni kuchaytirishning yo'nalishlari
62. O'zbekiston Respublikasida davlatning ekologik siyosatini takomillashtirish
63. Axborot xavfsizligini ta'minlashning o'ziga xos xususiyatlari
64. Xizmatlar bozori va uning xavfsizligini ta'minlash
65. Axborot xavfsizligining mohiyati va unga tahdidlar
66. Axborot xavfsizligini ta'minlash mexanizmi
67. O'zbekistonda axborotni himoyalash davlat tizimi
68. Ijtimoiy soxadagi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlash yo'nalishlari
69. Ijtimoiy xavfsizlik va tahdid tushunchalarining mohiyati
70. Davlatning ijtimoiy siyosati va ijtimoiy xavfsizlikni ta'minlashning maqsadi va vazifalari
71. Davlatning bandlik siyosati va ishsizlik gahdidini kamaytirish yo'llari
72. Davlatning daromadlar siyosati va aholi turmush darajasining o'sishi
73. Kam ta'minlangan aholini ijtimoiy himoyalash
74. Ijtimoiy xizmatlar sohalarining rivojlanishi
75. Mintaqa (hudud) iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash
76. Mintaqa iqtisodiyoti va mintaqaviy siyosat
77. Mintaqa (hudud) iqtisodiy xavfsizligi
78. Mintaqa (hudud) iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash mexanizmi
79. O'zbekistonda mintaqa (xudud)ni iqtisodiy rivojlantirish va xavfsizligini ta'minlash mexanizmini takomillashtirish
80. Xufyona iqtisodiyot va korrupsiyaga qarshi kurash
81. Xufyona iqtisodiyot mazmuni va vujudga kelish sabablari, namoyon bo'lish shakllari
82. Korrupsiya va uning kelib chiqish sabablari, namoyon bo'lish shakllari
83. Xufyona iqtisodiyotga qarshi kurash usullari
84. O'tish iqtisodiyoti sharoitida korrupsiya va jinoiy xufyona iqtisodiyotga qarshi kurash
85. Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlash
86. Davlatning milliy iqtisodiy xavfsizligi va uning tarkibiy elementlari
87. Davlat iqtisodiy xavfsizligiga ta'sir etuvchi tahdidlar va omillar
88. Mamlakat iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish va xavfsizligini ta'minlash
89. Tashqi iqtisodiy xavfsizlikni va mamlakatning raqobatbardoshligini ta'minlash
90. Tashqi iqtisodiy faoliyat va milliy manfaatlarga tahdidlar
91. Tashqi iqtisodiy faoliyat xavfsizligini ta'minlash yo'llari
92. Tashqi iqtisodiy xavfsizlikni ta'minlashda bojxona organlarining o'rni va roli
93. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish bilan bog'liq xavfsizlik va mamlakatning raqobatbardoshligi
94. Xalqaro iqtisodiy tashkilotlarda iqtisodiy xavfsizlik
95. Milliy manfaatlarni himoyalash va iqtisodiyot raqobatbardoshligini ta'minlash

- yo'llari
96. O'zbekistonda tashqi iqtisodiy faoliyatni erkinlashtirish va takomillashtirish yo'nalishlari
  97. Dairaviy aylanish modeli
  98. "Daromadlar-xarajatlar" va "resurslar-mahsulotlar" oqimi
  99. Qarama-qarshi oqimlar o'rtasidagi tenglikning buzilishi sabablari
  100. Makroiqtisodiyot sub'yektlarining o'zaro aloqalari, maqsad va funktsiyalari
  101. "Oqimdan chetga chiqish" va "chetdan oqimga qo'shilish"lar
  102. Makroiqtisodiy siyosat ko'rinishlari
  103. Milliy iqtisodiyotni tahlil qilishda ko'llaniladigan ko'rsatkichlar tizimi
  104. Milliy hisoblar tizimining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichi sifatida
  105. Yalpi ichki mahsulot (YaIM) ko'rsatkichining mohiyati
  106. Iqtisodiy hudud
  107. Rezident
  108. Oraliq hamda yakuniy tovarlar va xizmatlar
  109. Bozor baholari.
  110. YaIMni hisoblashning ishlab chiqarish usuli
  111. Qo'shilgan qiymat, bir qiymatni ikki bor hisobga olishni istisno etish
  112. YaIMni xarajatlar bo'yicha hisoblash
  113. Shaxsiy iste'mol xarajatlari
  114. Yalpi investitsiyalar
  115. Tovarlar va xizmatlarning davlat xaridi
  116. Sof eksport
  117. O'zbekiston Respublikasida YaIMning ishlab chiqarish hamda yakuniy iste'molga ko'ra tarkibi
  118. YaIMni daromadlar bo'yicha hisoblash
  119. Boshlang'ich daromadlarning taqsimlanishi va qayta taqsimlanishi.
  120. Yalpi milliy daromad
  121. Sof ichki mahsulot
  122. Sof milliy daromad
  123. Shaxsiy daromad
  124. Shaxsiy tasarrufdagi daromad
  125. Yalpi milliy tasarrufdagi daromad
  126. Asosiy makroiqtisodiy ayniyatlar
  127. Daromadlar va xarajatlar tengligi
  128. Investitsiyalar va jamg'armalar tengligi
  129. Xususiy, davlat va tashqi dunyo jamg'armalari
  130. Nominal va real YaIM
  131. Baholar indekslari
  132. YaIM deflyatori (Paashe indeksi)
  133. Iste'mol narxlari indeksi (INI).
  134. Fisher indeksi
  135. YaIMni hisoblash usullarini takomillashtirish zaruriyati va yo'nalishlari
  136. Iqtisodiy davrlarning mohiyati
  137. Iqtisodiy tebranishlarning sabablari

138. Ilmiy texnika taraqqiyoti
139. Siyosiy hodisalar
140. Jahon bozorida energo resurslar narxlarining o'zgarishi
141. Talab va taklif o'rtasidagi nisbat
142. Yalpi xarajatlardagi o'zgarishlar
143. Iqtisodiy davrlarning bosqichlari va ularning tavsifi
144. Iqtisodiy tebranishlarning turli tarmoqlarga ta'siri
145. Iqtisodiy tebranishlarning hozirgi kundagi xususiyatlari
146. Moliyaviy-iqtisodiy inqirozlar
147. Iqtisodiy tebranishlarga bozorlardagi monopol tuzilmalar, davlatning taribga soluvchilik roli, ilmiy texnika taraqqiyoti va ishlab chiqarishning baynalminallashuvi ta'siri
148. Ishsizlik tushunchasi
149. Ish bilan bandlar va ishsizlar
150. Ishsizlikning neoklassik va keynscha kontseptsiyalari
151. Piguning neoklassik kontseptsiyasi
152. Real ish haqi, ish kuchi taklifi va unga talab
153. Ishsizlikning keynscha kontseptsiyasi
154. Ishsizlikning ijtimoiy oqibatlari
155. O'zbekiston Respublikasida yangi ish o'rinlar yaratish va aholining ish bilan bandligini ta'minlash siyosatining xususiyatlari va yo'nalishlari
156. Inflyatsiya: mohiyati, hisoblanishi va turlari
157. Narxlarning barqaror o'sishi sharoitida inflyatsiya darajasi
158. Inflyatsiyaning sabablari, pulning miqdoriy nazariyasi
159. Pul massasining ko'payishi
160. Pulning aylanish tezligi ortishi
161. Mahsulot ishlab chiqarish hajmlarining pasayishi
162. Iqtisodiyotdagi monopolizm darajasi
163. Xarajatlar inflyatsiyasi: mohiyati va modeli
164. Firmalar monopolizmi va kasaba uyushmalari monopolizmi
165. Xom-ashyo va energiya baholarining o'sishi
166. Talab va taklif inflyatsiyasining qo'shilishi modeli
167. Inflyatsiya sur'ati va ishsizlik darajasi o'rtasidagi optimal mutanosiblik
168. Inflyatsiyaga qarshi siyosatning mohiyati, vositalari
169. "Karaxt qilib davolash" va gradualizm
170. Adaptatsiya siyosati
171. Inflyatsiyaga qarshi siyosatning monetaristik yo'nalishi
172. Daromadlar va narxlarni tartibga solish siyosati
173. O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotidagi inflyatsiya jarayonlari va antiinflyatsiya siyosati xususiyatlari
174. Baholar darajasi va yalpi talab o'rtasidagi teskari bog'liklik
175. Bahodan boshqa omillarning yalpi talabga ta'siri. Iste'mol xarajatlaridagi, investitsiya xarajatlaridagi, davlat xarajatlaridagi va sof eksportdagi o'zgarishlar
176. Yalpi taklif tushunchasi va egri chizig'i

177. Resurslar bahosning o'zgarishi
178. Unumdorlikning o'zgarishi
179. Soliqlarning o'zgarishi
180. Nominal kattaliklarning o'zgaruvchanligi
181. Real kattaliklarning qat'iyligi
182. Yalpi taklifning keynscha modeli
183. Nominal kattaliklarning nisbatan qat'iyligi
184. Real kattaliklarning nisbatan o'zgaruvchanligi
185. Yalpi talab ta'sirida yalpi taklif egri chizigidagi siljishlar
186. Baholarning muvozanatli darajasi
187. Ishlab chiqarishning muvozanatli hajmi
188. Umumiy muvozanat tushunchasi
189. Valgrasning umumiy muvozanat tenglamasi
190. Pul taklifi va davlat xarajatlarining o'zgartirilishi
191. Yalpi talab komponentlari orasida iste'molning o'rni
192. Iste'mol funksiyasining algebraic va grafik ko'rinishi
193. Xususiy, davlat va tashqi dunyo jamg'armalari
194. O'zbekiston Respublikasida iste'mol va jamg'arish jarayonlari xususiyatlari
195. Investitsiya tovarlariga talabining yalpi talabdagi o'rni
196. Investitsiyalarning beqarorligini belgilovchi omillar
197. O'zbekiston Respublikasi investitsiya siyosatining o'ziga xos xususiyatlari
198. Klassik makroiqtisodiy muvozanat nazariyasi tanqidi
199. Bozor mexanizmi tomonidan yalpi talab va yalpi taklif muvozanati ta'minlanishining doimiy emasligi
200. Investitsiyalash va jamg'arish rejalarining turlicha ekanligi
201. Iqtisodiy qonunlarni amal qilishining o'ziga xos xususiyatlari
202. Investitsiyalarning iqtisodiy mohiyati va turlari
203. Investitsion faoliyatning asosiy xususiyatlari
204. Resurslarning cheklanganligi va iqtisodiyotning bosh masalasi
205. Iqtisodiy xавф-xатарлар
206. Iqtisodiy tahdid
207. Xavf-xatar xarakteri
208. Xavf-xatarlarning kelib chiqish sabablari
209. Korruptsiya – iqtisodiyotning xavf-xatar manbai
210. Xavf-xatarlarning tabiiy va texnogen sabablari
211. Tabiiy va texnogen xavf-xatarlarni kamaytirish yo'llari
212. Xavf-xatarlarning demografik sabablari
213. Demografik xavf-xatarlarni bartaraf etish yo'llari
214. Ijtimoiy beqarorlik xavf-xatar manbai
215. Ichki xavf-xatarlar
216. Tashqi xavf-xatarlar
217. Iqtisodiy xavfsizlik va uning turlari
218. Iqtisodiy xavfsizlik tushunchasining mohiyati va mazmuni
219. Ishlab chiqarish xavfsizligi
220. O'zbekistonda ishlab chiqarish xavfsizligi tahminlashdagi ustuvor vazifalar

221. Ishlab chiqarish xavfsizlikni tahminlash yo'llari
222. Moliyaviy xavfsizlik
223. Moliyaviy xavfsizlikni tahminlash yo'llari
224. Ishlab chiqarish xavf-xatarining kelib chiqish sabablari
225. Moliyaviy xavf-xatarlarning kelib chiqish sabablari
226. Monetar xavfsizlik
227. Monetar xavfsizlikni tahminlash yo'llari
228. O'zbekistonda monetar xavfsizlikni tahminlash borasidagi ustuvor vazifalar
229. Pul muomalasidagi xavf-xatarlarning kelib chiqish sabablari
230. Energetika xavfsizligi
231. Energetika xavfsizligini tahminlash yo'llari
232. O'zbekistonda energetika xavfsizligini tahminlash yo'nalishidagi ustuvor vazifalar
233. Energetika sohasida xavf-xatarlarning kelib chiqish sabablari
234. Oziq-ovqat xavfsizligi va uni tahminlash yo'llari
235. O'zbekistonda oziq-ovqat xavfsizligi tahminlash yo'nalishidagi ustuvor vazifalar
236. Tashqi iqtisodiy aloqalar xavfsizligi tushunchasi
237. Tashqi iqtisodiy aloqalar xavfsizligini tahminlash yo'llari
238. Ijtimoiy xavfsizlik tushunchasi va mazmuni
239. Ijtimoiy xavfsizlikni tahminlash yo'llari
240. O'zbekistonda ijtimoiy xavfsizlikni tahminlash yo'nalishidagi ustuvor vazifalar
241. Iqtisodiy xavfsizlikning mehyoriy chegaralari
242. Iqtisodiy xavfsizlikni tahminlashda yal'i ichki mahsulotning o'sishini aholi o'sishidan tezroq borishining iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati
243. Iqtisodiy xavfsizlikni tahminlashda davlat byudjeti defitsitini YaIM qiymatining 3-4 foizdan oshmasligi mehyorining ahamiyati
244. Iqtisodiy xavfsizlikni tahminlashda davlat tashqi qarzining YaIM qiymatining 60 foizdan ortmasligi mehyorining iqtisodiy mazmuni
245. Mamlakatdagi ishsizlik darajasini tahminlashda xavfsizlikning zaruriy mehyoriy cheralari
246. Xavfsizlikni tahminlashda milliy iqtisodiyotning raqobatlashuv qobiliyatini oshirishning zarurligi
247. Xavfsizlikni tahminlashda ishlab chiqarishning texnologik darajasini innovatsiya asosida oshirib borishning zarurligi
248. Xavfsizlikni tahminlashda moliya sektorini real sektorga mos ravishda rivojlantirishning ahamiyati
249. Ichki ishlab chiqarish imkoniyatlaridan foydalanish – oziq-ovqat xavfsizligini tahminlashning asosi
250. Tahdidlarga qarshi turib xavfsizlikni ta'minlovchi asosiy mexanizmlar

60310400 – “Iqtisodiy xavfsizlik” ta’lim yo’nalishi bo’yicha ikkinchi oliy ta’limga kiruvchi talabgorlar uchun mutaxassislik fanlari bo’yicha davogorlar bilimini baholash mezonlari:

60310400 – “Iqtisodiy xavfsizlik” ta’lim yo’nalishi bo’yicha ikkinchi oliy ta’limga kirish sinovi mazkur dastur asosida tuzilgan variant savollariga yozma ravishda javob qaytarish tarzida amalga oshiriladi. Mutaxassislik fani imtihonidan to’plash mumkin bo’lgan maksimal ball – 100 ballni tashkil etadi. Har bir variantda 3 ta savol mavjud bo’lib, birinchi va ikkinchi savol uchun maksimal 30 balddan jami 60 ball, uchinchi savol uchun maksimal 40 ball belgilangan.

Variantdagi savollarga berilgan yozma javoblarning mazmuniga qarab, ularga quyidagicha miqdorda ballar belgilanadi:

1. Mazkur savollarga berilgan javoblarning mazmuni aniq, to’liq, mantiqiy ketma-ketlikda, amaliy misollar yoritib berilsa, bundan tashqari, javob ayni paytdagi ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlar bilan bog’liq holda yoritilsa, 26 – 30 balgacha qo’yiladi.

2. Mazkur savolning mazmuni to’liq, mazmunan yaxshi yoritilsa, mavzular asoslangan, ammo ayrim noaniqliklar va chalkashliklarga yo’l qo’yilsa, 21 – 25 balgacha qo’yiladi.

3. Mazkur savolning mazmuni qisman yoritilsa, javob to’g’ri berilsa, mavzular asoslansa, ammo ayrim noaniqliklar va chalkashliklarga yo’l qo’yilsa, 16 – 20 balgacha qo’yiladi.

4. Mazkur savolning mazmuni talab darajasida yoritilmasa, savol bo’yicha aniq tasavvurga ega bo’lmasa, umuman javob berilmasa yoki noto’g’ri javob va ma’lumot berilsa, 0 – 15 balgacha qo’yiladi.

Variantdagi uchinchi savol talabgorning sohadagi yangiliklar, o’zgarishlardan xabardorligi ko’rsatkichlarini aniqlashga yo’naltirilgan. Uchinchi savol uchun belgilangan maksimal ball – 40 ball. Ushbu ko’rsatkichlar quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1. Mazkur savolning mazmuni aniq, to’liq va mantiqan to’g’ri yoritib berilsa. Bundan tashqari, javob hozirgi zamon iqtisodiy bilimlar taraqqiyoti yutuqlari bilan bog’liq holda yoritilsa, 36 – 40 balgacha qo’yiladi.

2. Mazkur savolning mazmuni to’liq, yaxshi yoritilsa va hozirgi zamon iqtisodiy bilimlar taraqqiyoti yutuqlaridan foydalangan, mavzular asoslangan, ammo ayrim noaniqliklar va chalkashliklarga yo’l qo’yilsa, 31 – 35 balgacha qo’yiladi.

3. Mazkur savolning mazmuni o’rtacha yoritilsa, javob to’g’ri berilsa, mavzular asoslansa, ammo ayrim noaniqliklar va chalkashliklarga yo’l qo’yilsa, 26 – 30 balgacha qo’yiladi.

4. Mazkur savolning mazmuni talab darajasida yoritilmasa, savol bo’yicha aniq tasavvurga ega bo’lmasa, umuman javob berilmasa yoki noto’g’ri javob va ma’lumot berilsa, 0 – 25 balgacha qo’yiladi.

60310400 – Iqtisodiy xavfsizlik yo’nalishi bo’yicha ikkinchi oliy ta’limga kiruvchi talabgorlar bilimini aniqlash maqsadida tuzilgan baholash mezoni

Menejment kafedrasining 2024-yil 25-iyundagi 11-sonli yig'ilishida muhokama qilinib, ma'qullangan.

Asosiy adabiyotlar

1. "Social Insurance and Economic Security" Seventh Edition. George E. Rejda Published 2015.
2. "Economic Security: Neglected Dimension of National Security?" Edited by Sheila R. Ronis. Published for the Center for Strategic Conferencing Institute for National Strategic Studies by National Defense University Press Washington, D.C. 2011.
3. Экономическая безопасность: учебник для вузов / под общ. ред. Л. П. Гончаренко, Ф. В. Акулинина. — М.: Издательство Юрайт, 2015. — 478 с.
4. "Davlatning iqtisodiy xavfsizligi". H.P.Abulqosimov Toshkent - 2012 y.
5. O'limasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. — T.: "IQTISOD-MOLIYA", 2014. — 456 b.

Qo'shimcha adabiyotlar

1. "Korrupsiyaga qarshi kurashish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 2017 yil, 3 yanvar.
2. "Экономическая безопасность предприятия" Учебно-методическое пособие. Олеся Артуровна Фирсова, 2014.
3. Экономическая безопасность: теория, методология, практика / под науч. ред. Никитенко П.Г., Булавко В.Г.; Институт экономики НАН Беларуси. — Минск: Право и экономика, 2009. — 394 с.
4. Xotamov I., Olimov M. Iqtisodiy xavfsizlik. Izohli lug'at — T.: Iqtisodiyot. 2018 y. 306 bet.
5. Xodiyev B.Yu., Shodmonov Sh.Sh. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. — T.: «Barkamol fayz-media», 2017. — 783 bet.
6. Shodmonov Sh.Sh., G'ofurov.U.V. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. — T.: Iqtisodiyot-moliya, 2010. — 728 bet.